

Moravská hymna vznikla v Olomouci. Napsal ji chudý rytíř v Purkrabské ulici

Vlevo dům hudební školy rytíře Ludvíka Dietricha, v pozadí dům, kde bydlel rakouský premiér Felix Schwarzenberg Foto: google streetview

v Purkrabské ulici v Olomouci. To se psal rok 1843.

Byl to kytarový virtuos, výborný skladatel a vlastenec. Přesto zemřel v chudobě a zapomnění a jeho jméno dnes takřka nikdo nezná. **Ludvík Dietrich, rytíř z Dietrichů**, příslušník nižší moravské šlechty, je autorem neoficiální moravské hymny. Poprvé ji mohli zaslechnout lidé z oken jeho domu

Než se ale dostaneme k osobě autora hymny Ludvíka Dietricha, musíme si říct něco o dosti složité a kostrbaté historii písně, kterou můžeme opravdu za zemskou hymnu považovat. Její historie by totiž sama o sobě vydala na pořádnou knihu.

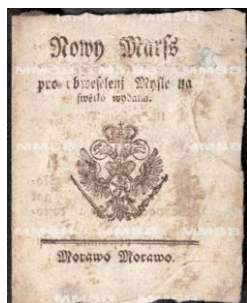
Z oblíbené lidovky přes propagandu protifrancouzskou až k propagandě protiněmecké

Skladba „**Moravo, Moravo, Moravěnko milá**“ pokládána za neoficiální zemskou hymnu Moravy, má zajímavou historii. Týká se to jak jejího textu, který je starší než melodie, tak i samotné hudební skladby. U nejnámější varianty textu stojí jméno **Václava Hanky**, známého zejména rolí v kauze pravděpodobných falzifikátů Zelenohorského a Královédvorského rukopisu. Moravo Moravo je ale původně lidová píseň či báseň.

Podle studie historika Vladimíra Gregora z roku 1959 šlo o báseň prapůvodně lidovou snad z poloviny 18. století. Tehdy šlo zřejmě opravdu o bezelstnou oslavu moravského lidu bez nějakých postranních propagačních záměrů. Až později, na přelomu 18. a 19. století, za napoleonských válek, byla záměrně upravena pro vojensko-propagační účely. Vyšla jako tzv. kramářská píseň ve spisku „Nowý marš pro obweselení mysle na swětlo wydaná, Morawo Morawo“. Za tehdejších válek Rakouska proti napoleonské Francii měla skladba motivovat udatné moravské chasníky do nelítostných bojů proti francouzským útočníkům.

„Moravo, Moravo, Moravěnko milá, jak z tebe pochází chasa roztomilá.

Chasa roztomilá, poslušná, náchylná, proti Francouzovi bojovati silná.“

Kramářské vydání skladby Moravo Moravo z 19. století

Existuje ale i archivní zápis, v němž se nemluví o Francouzích, ale o děvčatech, což Moravany všech staletí nepochybně zajímalo více.

„Moravo, Moravo, Moravičko milá, co z tebe pochází chasa roztomilá,

A děvčátka hezky, umějí německy, též i také česky...“

Píseň o pár let později vydal František Ladislav Čelakovský ve své vlastenecky motivované sbírce Slované písně z roku 1822. Zde je sice text na první poslech podobný, ovšem význam veršů je už jednoznačně protiněmecký.

„Moravo, Moravo, Moravičko milá, co z tebe pochází chasa roztomilá,

chasa roztomilá a děvčátka hezký, a děvčátka hezký, ty mluví jen česky,

které jsou škaredy, ty mluví německy.“

Z popudu olomouckého profesora Aloise Vojtěcha Šembery pak právě Václav Hanka vytvořil v roce 1831 finální podobu této básně, zaměřenou na společné česko-moravské národní obrození.

Češi volají na Moravany

Bylo to tak, že roku 1831 Šembera a další vlastenci řešili otázku nedostatečně intenzivního národního uvědomění na Moravě. Zdálo se, že Moravané nemají k českému národnímu obrození tak vřelý vztah, jak by si to čeští vlastenci představovali a potřebovali. Hledaly se příčiny tohoto stavu, a jedním ze závěrů bylo, že na Moravě se moc nerozvíjí česky psaná literatura a česká obrozenecká kultura obecně. To tedy inspirovalo horlivého českého vlastence Václava Hanku k dotvoření staré lidové básně v novém duchu národního uvědomění Moravanů, včetně přináležitosti k české kultuře a dějinám.

Hankův sklon domýšlet (a vymýšlet) si starobylost všeho možného se prokázal i v tomto případě. Svou verzi textu uvedl slovy, kterými naznačil, že existuje už několik staletí: **„Při čtení dopisu pana Š.(embery) a odpovědi naň v Čechoslavu, nemejlím-li se v paměť vrátila se mi píseň, kterouž nebožka matka moje často zpívala, a poněvadž se na odtržení Moravy k roku 1468 Mathiášem Korvínem vztahuje, tuto ji podávám.“** V následujících devíti Hankových slokách už není ani slova o Francouzích, nýbrž o tom, jak by se ušlechtilá moravská chasa měla držet bratří Čechů, a nikoliv Rakušanů či Němců.

„Moravo, Moravo, Moravičko milá. Co z tebe pochází chasa ušlechtilá.

Chasa ušlechtilá, žádostivá boje, a jaké to koňstvo, rodí půda tvoje.

Moravo, Moravo, Moravičko milá, proč se přidržuješ, úhlavního vraha?

Úhlavního vraha, Pán Bůh na to patří, že jsme my Čechové, tvoji hlavní bratři.“

Následují další sloky, které v různých obměnách naléhají na moravské vlastence, aby pevně stáli při Česích. Poněkud kuriózní je, že daná podoba textu vlastně vůbec neskrývá, že se jedná o apel české strany na moravskou a že tedy text neříkáj sami Moravané.

Ludvík Dietrich dává skladbě podobu hymny

Měnila se ale i hudební stránka písně. Hned v prvním kramářském vydání je dovětek, že báseň „má známou notu“. Melodie tedy asi byla mezi lidem všeobecně známá a v kramářském textu nepovažovali za nutné notový zápis dodávat.

Alois Vojtěch Šembera, který inspiroval Václava Hanku k sepsání ucelené devítislokové básně, pak při svém pobytu v Olomouci roku 1841 inspiroval také hudebního skladatele Ludvíka Dietricha, aby básni dodal chytlavou hudbu.

Je dost pravděpodobné, že základní melodie Dietrichovy skladby nějak navazuje na starou lidovou podobu. U lidových písní je běžné, že nápěv existuje bez kodifikace do notového zápisu dlouhá desetiletí a je proto hodně variabilní.

Mikoláš Aleš, grafika na motivy slavné skladby Zdroj: <http://moravskaorlice.blogspot.com>

Dietrich moravskou lidovou hudbu dobře znal a navíc byl schopný skladatel. Pustil se tedy do práce. Někdy v letech 1842 a 1843 tak mohli chodci v dnešní Purkrabské ulici v Olomouci slyšet, jak hymna vzniká. Výslednou podobu vydal skladatel Ludvík Dietrich tiskem v roce 1843 v sešitu s názvem Vlastenské písně. Moravská hymna byla napsána pro kytaru s klavírním doprovodem. To není náhodou, protože sám skladatel Ludvík Dietrich byl kytarovým virtuozem.

Mimochodem, ani tato verze nebyla úplně poslední. Dietrich pojmal skladbu jako pochodovou, ve dvoučtvrtovém taktu. Kombinuje v ní tóniny durové a mollové. To je sice na poslech úderná, bojovná a emotivní verze, ale intonačně náročná. Lid si při zpěvu hymny upravoval, aby byla pro zpěváky snadnější. Tak vznikla novější verze ve tříčtvrtovém taktu.

Nově koncipovaná hymna pak sehrála významnou roli v revolučním roce 1848. Tehdy se rozhodovalo o tom, kam budou kulturně a politicky české země směřovat. O „duše Čechů i Moravanů“ měli tehdy zájem také němečtí politici a české uvědomění na Moravě dlouho nebylo po chuti probouzejícímu se německému nacionalismu. Přední politické a kulturní osobnosti tehdy využily hymnu ke sblížení Čechů a Moravanů. Na jaře roku 1849 zaslal pražský Svatováclavský výbor na Moravu manifest „Slovo k Moravanům“. Začátek moravské hymny byl v manifestu využit jako hlavní motto. Tak hymna „Moravo, Moravo“ sehrála významnou roli ve skutečnosti, že dodnes existuje Česká republika v podobě spojení historických zemí Čechy, Morava a české Slezsko.

Rytíř a jeho hudební škola

Kdo byl onen rytíř, který staré písně dodal malebnou a chytlavou melodii? **Ludvík Dietrich z Dietrichů** pocházel z nepříliš zámožné moravské šlechtické rodiny, která měla malé panství v Jesenci u Konice. Ludvíkův otec byl „zemským advokátem“, což

Zámek v Jesenci, kde autor moravské hymny Ludvík Dietrich vyrůstal. Autor: xkomczax – Vlastní dílo, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36491539>

znamená, že měl privilegované právo zastupovat klienty při jednáních u moravského zemského soudu v Brně. Snad proto se malý Ludvík narodil v Brně. Vyrůstal ale na panství v Jesenci. V Olomouci pak navštěvoval gymnázium a lyceum, do Brna putoval za filozofickým vzděláním.

Hudbu studoval u skladatele Gottfrieda Riegra a následně u Antonína Emila Titla. Byl výborným kytaristou a jako skladatel psal velmi často právě skladby pro kytaru. Tak ostatně později napsal také moravskou hymnu.

Dům v Purkrabské ulici 8. Foto: Památkový katalog NPÚ Olomouc, Marková Jarmila

Po studiích se vrátil do Olomouce, kde žil v krásném historickém domě na rohu Purkrabské a Kozí ulice. Mimochodem, je to dům původně gotický, renesančně přestavěný, který se dodnes chlubí krásným renesančním portálem s letopočtem 1583 a druhotně zazděnými renesančními kamenickými prvky.

V tomto domě si rytíř Ludvík Dietrich otevřel soukromou hudební školu. I to ukazuje, že si musel na živobytí vydělávat prací - jeho rodina, byť šlechtická, příliš bohatá nebyla. Vztah k hudbě mu ale rodina zajistila; už během jeho dětství na rodinném zámku fungovala zámecká kapela. Dobře znal také živou moravskou lidovou hudbu, která na jeho tvorbu měla vliv.

Kromě slavné hymny napsal mnoho dalších děl, třeba oratorium Jan Hus nebo baladu Navrácení poslů z Kostnice. Řada jeho děl se bohužel nedochovala nebo čeká někde v hudebních archivech na znovuobjevení.

Osud k Ludvíkovi z Dietrichů moc laskavý nebyl – i když si v revolučních časech 1848 a 1849 jeho melodii hrdě zpívaly tisíce lidí, on sám žil v ústraní a dál vyučoval zájemce o hru na kytaru či na klavír. A když pak v Olomouci roku 1858 umíral, odcházel z tohoto světa jako chudý a veřejně neznámý muž.

A úplně na závěr si dovolme ještě jednu perličku. Když se v listopadu roku 1848 do Olomouce na půl roku nastěhoval císařský dvůr, našel si ministerský předseda Felix Schwarzenberg bydlení na tehdejší Max-Josefplatz, dnes Žerotínově náměstí. Premiér rakouské vlády tak několik měsíců bydlel a řešil budoucnost mocnářství asi padesát metrů od domu autora moravské hymny.

Zdroje:

- **Gregor Vladimír: Z historie jedné zlidovělé písně.** In: Český lid, ročník 46, č. 1, 1959
- **Schindler Antonín: Tajemná Olomouc II.,** Votobia Olomouc 2001
- **Tichák Milan: Olomoucké vycházky,** Burian a Tichák, Olomouc 2014
- **Tento článek:** <http://stary-olomoucky.rej.cz/clanky/historie/5108-moravska-hymna-vznikla-v-olomouci-napsal-ji-chudy-rytir-v-purkrabske-ulici>